

13

Click&Go with Technology: Redefining the Roles of Educators in the AI Era

ดร.ศุกกิจ บุญเอนกพัฒน์

ศูนย์ความเป็นเลิศด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

ใน Click&Go with Technology ของวารสารฉบับนี้ มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เป็นหัวข้อเกี่ยวกับการนำเสนอเทคโนโลยีหรือแอปพลิเคชันที่น่าสนใจ ซึ่งผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานหรือการเรียนการสอนได้ ในฉบับนี้จะเป็นรูปแบบใหม่ โดยเป็นเรื่องเกี่ยวกับมุมมองเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนของทุกๆ ท่าน ไม่มากก็น้อย ทางผู้เขียนมีจุดประสงค์อยากเปิดมุมมองใหม่ๆ ในแง่มุมมองเกี่ยวกับ “บทบาทที่แท้จริงของผู้สอนในโลกที่ AI มีอิทธิพลสูง” เพื่อให้ทุกท่านได้มีมุมมองที่หลากหลาย สามารถนำหลักการไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ในฐานะครูผู้สอน โดยวารสาร SHEE Journal หลังจากฉบับนี้เป็นต้นไป ในบท Click&Go with Technology จะมีการนำเสนอผู้อ่านสลับรูปแบบเนื้อหาระหว่างเทคโนโลยีที่น่าสนใจอย่างที่จัดทำในช่วงที่ผ่านมา กับแนวความคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ผู้อ่านจะได้มุมมองหลากหลายยิ่งขึ้นและนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง โดยผู้จัดทำจะพยายามทำให้นเนื้อหาของ Click&Go with Technology มีความสมดุลระหว่างสองรูปแบบดังที่ได้กล่าวไป

ในยุคที่ปัญญาประดิษฐ์ (AI) สามารถเข้าถึงและประมวลผลข้อมูลได้กว้างขวาง รวดเร็ว แม่นยำ และมีประสิทธิภาพมากกว่ามนุษย์ บทบาทของครูและอาจารย์จึงถูกตั้งคำถามมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีการถกเถียงกันว่า หากตัดปัจจัยเรื่องปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ออกไป AI อาจทำหน้าที่เป็นผู้

ถ่ายทอดความรู้ได้ดีกว่าครูจริงหรือไม่ ท่ามกลางกระแสนี้ คำถามสำคัญที่ทุกคนในแวดวงการศึกษาต้องขบคิดคือ บทบาทที่แท้จริงของครูและอาจารย์ในโลกที่ AI มีอิทธิพลสูงคืออะไร ครูควรเป็นเพียงผู้ถ่ายทอดข้อมูล หรือควรเป็นผู้นำทางในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การสร้างแรงบันดาลใจ และการปลูกฝังคุณค่านุชยธรรมที่ AI ไม่สามารถทดแทนได้ หรือยังไม่สามารถทดแทนได้ ณ เวลานี้

คำถามเหล่านี้ทำให้เกิดแนวคิด Paradox of Progress ขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์ที่มนุษย์พัฒนา AI ให้มีความสามารถใกล้เคียงกับมนุษย์มากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความสะดวกสบายในชีวิตประจำวัน แต่ในขณะเดียวกัน ความก้าวหน้านี้ก็กลับผลักดันให้มนุษย์ต้องค้นหabetบาทใหม่ที่เทคโนโลยีไม่สามารถทดแทนได้ โดยเฉพาะในแวดวงการศึกษา ที่ครูหรืออาจารย์ต้องปรับตัวจากบทบาทผู้ถ่ายทอดความรู้แบบเดิม มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) และการพัฒนาทักษะที่ AI ไม่สามารถเลียนแบบได้ เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ และการเข้าใจด้านอารมณ์ของผู้เรียน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจึงไม่ใช่เพียงการพัฒนาของ AI เท่านั้น แต่ยังเป็นการเร่งให้มนุษย์พัฒนาและปรับบทบาทของตนเองอย่างต่อเนื่องด้วย คำถามสำคัญที่ตามมาคือ มนุษย์กำลังวิ่งหนีการถูกแทนที่ หรือกำลังวิ่งไปสู่บทบาทใหม่ที่เทคโนโลยีไม่อาจเข้าถึงได้? และอาจารย์จะ ‘วิ่ง’ หรือเปลี่ยนแปลงบทบาทตนเองอย่างไรให้เท่าทันวงจรที่เกิดขึ้นในขณะนี้ (และมีแนวโน้มว่าจะคงอยู่ตลอดไป) ได้อย่างยั่งยืน บทความนี้ ผู้เขียนจึงขอเสนอบทบาทและแนวทางในการนิยามบทบาทของอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาในยุค AI

บทบาทที่ 1:

อาจารย์ที่เป็นมนุษย์มากขึ้น

ในช่วงก่อนยุคที่ AI มาเป็นภัยคุกคามต่อบทบาทของอาจารย์ หลายครั้งบุคลากรทางการศึกษาเสียเวลาและพลังงานไปมากกับการพยายามทำตัวเองให้คล้ายเครื่องจักร ไม่ว่าจะเป็นการจดจำข้อมูลจำนวนมากไว้ในสมอง หรือการฝึกทักษะซ้ำๆ ที่เน้นความแม่นยำและความรวดเร็วในการถ่ายทอดความรู้ เช่น การท่องจำข้อเท็จจริงทางวิชาการเพื่อให้สามารถตอบคำถามของนักเรียนได้ทันที, การตรวจข้อสอบจำนวนมากด้วยความรวดเร็วและแม่นยำโดยไม่พิจารณาถึงความแตกต่างเชิงบริบทของคำตอบ, หรือแม้กระทั่งการออกแบบบทเรียนที่เน้นการถ่ายทอดเนื้อหาแบบตรงไปตรงมาโดยไม่คำนึงถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่ AI สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วกว่า ซึ่งทำให้บทบาทเหล่านี้ของอาจารย์เริ่มถูกแทนที่ไปในที่สุด

ในขณะที่อาจารย์จำเป็นต้องมุ่งเน้นไปที่การประยุกต์ใช้ AI ในการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุด บทบาทของอาจารย์ก็จะต้องให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์มากขึ้นด้วย ดังนี้

1. สร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจในผู้เรียน

แม้ว่า AI จะมีความสามารถในการจัดการเนื้อหาและข้อมูลการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทของอาจารย์ในฐานะผู้ที่มีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้เรียน ยังคงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา เพราะการเรียนรู้ที่มีคุณค่าไม่ได้เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดข้อมูลเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากความเชื่อมโยงทางอารมณ์ และความไว้วางใจที่อาจารย์สร้างขึ้นกับผู้เรียน อาจารย์สามารถเข้าใจความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน (Individualized Understanding) ไม่ว่าจะเป็นในด้านอารมณ์ พื้นฐานความรู้ หรือวัฒนธรรม ซึ่งช่วยให้สามารถปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละคนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ อาจารย์ก็ยังมีบทบาทในการสร้าง Learning environment ที่ปลอดภัย และส่งเสริมการเติบโตทางจิตใจ จะช่วยให้ผู้เรียนกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ซักถามข้อสงสัย และกล้าที่จะมีความคิดเห็นของตนเองได้อย่างมั่นใจ ความสามารถในการเข้าใจและดูแลความรู้สึกของผู้เรียนนี้ ไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา แต่ยังช่วยในการพัฒนาทักษะชีวิตและความเป็นมนุษย์ที่รอบด้านอีกด้วย

2. การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และความคิดสร้างสรรค์

ถึงแม้ว่า AI จะสามารถให้ข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ แต่ไม่สามารถสอนให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) หรือทบทวนข้อมูลได้อย่างลึกซึ้ง บทบาทของอาจารย์จึงไม่ใช่แค่การถ่ายทอดข้อมูล แต่ต้องช่วยผู้เรียนในการ ตั้งคำถาม ทบทวน และ วิเคราะห์ ข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ แทนที่จะยอมรับข้อมูลตามที่ AI นำเสนอโดยไม่มีการตรวจสอบ ความสามารถในการแยกแยะว่าข้อมูลใด น่าเชื่อถือหรือมีอคติซ่อนอยู่ เป็นทักษะที่ AI ไม่สามารถปลูกฝังได้โดยตรง นอกจากนี้ ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity Development) ก็เป็นอีกหนึ่งบทบาทสำคัญที่ AI ไม่สามารถทดแทนได้ แม้ AI จะช่วยสร้างผลงานตามรูปแบบที่กำหนดได้ แต่การสร้างสรรคสิ่งใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อนต้องอาศัยความคิดเชิงนวัตกรรมและการเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวของมนุษย์

ที่สำคัญ การใช้ AI เองก็ต้องการทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และความคิดสร้างสรรค์ เช่น การเขียนคำสั่งหรือคำถามให้ AI (Prompt Engineering) ที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ผู้ใช้จำเป็นต้องเข้าใจปัญหาที่ต้องการแก้ไขและรู้วิธีตั้งคำถามที่เหมาะสมเพื่อให้ได้คำตอบที่ตรงประเด็น ซึ่งกระบวนการนี้ไม่ใช่เพียง

แค่การป้อนข้อมูลให้ AI แต่ต้องอาศัยความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับเนื้อหาและการคาดการณ์ผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้น ประสบการณ์ส่วนตัวของอาจารย์สามารถสอนผู้เรียนให้รู้จักตั้งคำถามที่ท้าทายและสร้างสรรค์เพื่อใช้ AI เป็นเครื่องมือเสริมในการเรียนรู้ ไม่ใช่แค่ผู้รับข้อมูลอย่างเดียว

3. เป็นผู้นำทางเจตคติ (Attitude leadership)

แม้ว่า AI จะสามารถจัดการข้อมูลและวิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างแม่นยำ แต่ การเป็นผู้นำทางเจตคติ (Attitude Leadership) ยังคงเป็นบทบาทสำคัญที่ AI ไม่สามารถแทนที่ได้ อาจารย์ไม่เพียงแต่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ แต่ยังมีบทบาทในการ สร้างและหล่อหลอมเจตคติ (Shaping Positive Attitudes) ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองของผู้เรียน การปลูกฝังเจตคติเชิงบวก เช่น ความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง (Self-Efficacy) ความพยายามไม่ย่อท้อต่อความล้มเหลว (Growth Mindset) และการมองเห็นคุณค่าของความหลากหลายในการเรียนรู้ (Appreciation of Diversity) เป็นสิ่งที่ต้องอาศัยการเป็นแบบอย่าง (Role Model) และการสนับสนุนอย่างจริงจัง นอกจากนี้ อาจารย์ยังต้องมีทักษะในการรับฟังอย่างลึกซึ้ง (Active Listening) เพื่อเข้าใจมุมมองและความรู้สึกของผู้เรียน ช่วยปรับเจตคติในเชิงบวกเมื่อเผชิญกับความท้าทาย การเป็นผู้นำทางเจตคตินี้ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจ แต่ยังช่วยสร้างสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่สนับสนุนการเติบโตของผู้เรียนทั้งในด้านความรู้และความคิดได้อย่างยั่งยืน

บทบาทที่ 2:

นักออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning experience designer)

“If you can’t fight them, join them.”

ในยุคที่ AI ก้าวเข้ามา มีบทบาทสำคัญในการศึกษา การพยายามต้านทานหรือหลีกเลี่ยงการใช้เทคโนโลยีอาจไม่ใช่ทางเลือกที่เหมาะสมอีกต่อไป อาจารย์จำเป็นต้องไม่เพียงแค่ออมรับการเปลี่ยนแปลงนี้ แต่ยังคงรับบทบาทเดิมในฐานะ ครู อาจารย์ หรือ “ผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้” (Facilitator) และรับบทบาทใหม่ในฐานะ “นักออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้” (Learning Experience Designer) เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายและตอบโจทย์ผู้เรียนในยุคปัญญาประดิษฐ์

การเป็นนักออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ไม่ใช่เพียงแค่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แต่คือการ ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ (Learning

Process Design) ที่ผสมผสานเทคโนโลยี AI อย่างมีประสิทธิภาพ อาจารย์ต้องวางแผนให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ ทั้งในแง่ของเนื้อหา วิธีการเรียนรู้ และผลลัพธ์ที่ต้องการผ่านวิธีการเรียนการสอนต่างๆ เช่น การใช้ Problem-Based Learning (PBL) เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเผชิญกับสถานการณ์จริงที่ต้องอาศัยการคิดวิเคราะห์ หรือการใช้ Project-Based Learning ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างผลงานจริง โดยมี AI เป็นเครื่องมือช่วยในการค้นคว้า วิเคราะห์ข้อมูล หรือแม้กระทั่งการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ นอกจากนี้ การออกแบบการเรียนการสอนที่อยู่บนพื้นฐานของหลักวิธีคิดก็มีความสำคัญ เพราะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะในการเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อนในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยกตัวอย่างเช่น แนวคิด First Principles Thinking (ซึ่งเป็นวิธีการแยกปัญหาออกเป็นส่วนประกอบพื้นฐานที่สุด เพื่อตรวจสอบความจริงที่ไม่สามารถโต้แย้งได้ จากนั้นจึงค่อยสร้างความเข้าใจใหม่หรือหาทางแก้ไขที่สร้างสรรค์ขึ้นมา) ด้วยแนวคิดนี้ อาจารย์สามารถออกแบบการเรียนรู้ออกแบบการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่รับรู้ความรู้ในระดับผิวเผิน แต่ยังสามารถเจาะลึกลงไปเพื่อทำความเข้าใจหลักการพื้นฐานของปัญหา อาจารย์สามารถออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนถามคำถามสำคัญ

นอกจากนี้ นักออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ยังต้องเน้นไปที่การสร้าง สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered Environment) โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน เช่น ความสนใจ สไตล์การเรียนรู้ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี อาจารย์สามารถใช้ AI ในการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อนำมาปรับปรุงการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงมิติของความเป็นมนุษย์ เช่น การสร้างแรงบันดาลใจ การสนับสนุนทางอารมณ์ และการส่งเสริมความ

คิดสร้างสรรค์
ที่สำคัญที่สุด บทบาทของนักออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้คือการสร้างการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับโลกจริง (Real-World Connection) ไม่ใช่เพียงแค่การเรียนในห้องเรียนเท่านั้น แต่ต้องช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพว่าความรู้และทักษะที่ได้สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างไร อาจารย์สามารถใช้ AI เป็นเครื่องมือในการจำลองสถานการณ์ (Simulations) การสร้างโมเดลการแก้ปัญหา (Modeling) หรือแม้กระทั่งการเชื่อมโยงผู้เรียนกับเครือข่ายความรู้ระดับโลก

ในโลกที่เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง เราอาจสงสัยว่าบทบาทของอาจารย์จะยังคงมีความสำคัญอยู่หรือไม่ แต่ความจริงก็คือ เทคโนโลยีไม่เคยถูกสร้างขึ้นมาเพื่อแทนที่หัวใจของการเรียนรู้ ซึ่งนั่นคือมนุษย์ อาจารย์ไม่ใช่เพียงแค่ผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่คือผู้นำทาง ผู้จุดประกายความคิด และผู้สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนในแบบที่เครื่องจักรไม่สามารถเลียนแบบได้ บทบาทใหม่ในยุค AI จึงไม่ใช่เรื่องของการต่อสู้กับเทคโนโลยี แต่คือการเรียนรู้ที่จะเติบโตไปพร้อมกับมัน โดยใช้ AI เป็นเครื่องมือในการเสริมศักยภาพ และเปิดโอกาสให้เราได้ทำในสิ่งที่มนุษย์เท่านั้นที่ทำได้ นั่นคือการเชื่อมโยงความรู้กับความรู้สึกและทัศนคติ การปลูกฝังคุณค่า และการสร้างความหมายที่ยั่งยืนในการเรียนรู้ เพราะในท้ายที่สุด การศึกษาที่แท้จริงไม่ได้วัดจากข้อมูลที่ผู้เรียนจำได้ แต่จากความคิดและจิตวิญญาณที่ได้ถูกปลูกให้ต้นขึ้นในระหว่างการเรียนรู้ นั่นต่างหาก

